GENERALINIO ADVOKATO
ATHANASIOS RANTOS IŠVADA,
pateikta 2023 m. kovo 2 d.[1]

Byla C-718/21

L.G.
prieš
Krajowa Rada Sądownictwa

(*Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – SESV 267 straipsnis – Sąvoka „teismas“ – Teisingumo Teismo jurisdikcija – ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa – Veiksminga teisminė gynyba Sąjungos teisei priklausančiose srityse – Teisėjų nepašalinamumo ir nepriklausomumo principai – Galimybė toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus – Pareiškimo dėl pageidavimo toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus šio amžiaus veiksmingumo priklausymas nuo kitos institucijos sutikimo – Tokio pareiškimo pateikimo termino praleidimo pasekmės“

I. Įvadas

1. Šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) *Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych* (Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija, toliau – Išimtinės kontrolės kolegija), nagrinėdama L. G., *Sąd Okręgowy w K.* (K. apygardos teismas, Lenkija) teisėjo (toliau – apeliantas), pateiktą apeliacinį skundą dėl *Krajowa Rada Sądownictwa* (Nacionalinė teismų taryba, Lenkija, toliau – KRS) nutarimo nutraukti procedūrą dėl sutikimo leisti jam toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus, nes pareiškimas dėl tokio pageidavimo pateiktas praleidus terminą.

2. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą pirmiausia keliamas keblus klausimas, ar Išimtinės kontrolės kolegija yra „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą iš esmės pateiktas dėl teisėjų nepašalinamumo ir nepriklausomumo principo, kylančio iš ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje įtvirtinto „veiksmingos teisminės gynybos“ principo, išaiškinimo, atsižvelgiant į nacionalinės teisės nuostatą, kurioje, viena vertus, nurodyta, kad pareiškimo dėl pageidavimo toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus veiksmingumas priklauso nuo KRS sutikimo ir, kita vertus, dėl šio pareiškimo nurodytas absoliutus naikinamasis terminas.

[1] Originalo kalba: prancūzų.

3. Ši byla susijusi su naujausiomis Lenkijos teismų sistemos reformomis [2] ir gausia tam skirta Teisingumo Teismo jurisprudencija, suformuota išnagrinėjus pirmiausia Europos Komisijos pareikštus ieškinius dėl įsipareigojimų neįvykdymo [3] arba Lenkijos teismų pateiktus prašymus priimti prejudicinį sprendimą [4].

II. Teisinis pagrindas: Lenkijos teisė

A. Aukščiausiojo Teismo įstatymas

4. 2017 m. gruodžio 8 d. *Ustawa o Sądzie Najwyższym* (Aukščiausiojo Teismo įstatymas) [5], kuriuo, be kita ko, įsteigta Išimtinės kontrolės kolegija, 26 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„[Išimtinės kontrolės kolegijos] jurisdikcijai priklauso specialieji skundai, rinkimų ginčai ir ginčai dėl nacionalinio ar konstitucinio referendumų teisėtumo, rinkimų ir referendumo teisėtumo nustatymas, kitos viešosios teisės bylos, įskaitant bylas dėl konkurencijos apsaugos, energetikos reguliavimo, telekomunikacijų ir geležinkelio transporto, taip pat skundai dėl *Przewodniczy Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji* [(Nacionalinės radijo ir televizijos tarybos pirmininkas, Lenkija)] sprendimų ar skundai dėl pernelyg ilgos proceso bendrosios kompetencijos ir kariniuose teismuose ir [*Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas)] trukmės.“

B. Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymas

5. 2001 m. liepos 27 d. *Ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymas) su vėlesniais pakeitimais [6] 69 straipsnio 1 ir 1b dalyse nurodyta:

„1. Teisėjai išeina į pensiją, kai jiems sukanka 65 metai, išskyrus atvejus, kai ne vėliau kaip likus 6 mėnesiams ir ne anksčiau kaip likus 12 mėnesių iki to amžiaus pateikia [KRS] pareiškimą dėl pageidavimo toliau eiti teisėjo pareigas ir pagal kandidatams į teisėjo pareigas taikomas taisykles išduotą pažymą, patvirtinančią, kad sveikatos būklė leidžia toliau dirbti teisėjo darbą.

[2] Be kita ko, su neseniai įvykdytomis *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) reformomis, kiek tai susiję su Išimtinės kontrolės kolegija ir KRS.

[3] Žr. 2019 m. birželio 24 d. Sprendimą *Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)* (C-619/18, toliau – Sprendimas *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, EU:C:2019:531), 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimą *Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)* (C-192/18, toliau – Sprendimas *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, EU:C:2019:924) ir 2021 m. liepos 15 d. Sprendimą *Komisija / Lenkija (Teisėjams taikoma drausminė tvarka)* (C-791/19, toliau – Sprendimas *Teisėjams taikoma drausminė tvarka*, EU:C:2021:596). Ketvirtasis ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo (*Komisija / Lenkija*, C-204/21) šiuo metu nagrinėjamas ir toje byloje 2022 m. gruodžio 15 d. pateikta generalinio advokato A. M. Collins išvada (EU:C:2022:991).

[4] Žr. 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimą *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)* (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, toliau – Sprendimas *A. K.*, EU:C:2019:982), 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Miasto Łowicz ir Prokurator Generalny* (C-558/18 ir C-563/18, EU:C:2020:234), 2021 m. kovo 2 d. Sprendimą *A. B. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo teisėjų skyrimas – Skundas)* (C-824/18, toliau – Sprendimas *A. B.*, EU:C:2021:153), 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą *W. Ż. (Aukščiausiojo Teismo Išimtinės kontrolės ir viešųjų reikalų kolegija – Skyrimas)* (C-487/19, toliau – Sprendimas *W. Ż.*, EU:C:2021:798), 2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimą *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.* (C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931), 2022 m. kovo 22 d. Sprendimą *Prokurator Generalny ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegija – Skyrimas)* (C-508/19, EU:C:2022:201) ir 2022 m. kovo 29 d. Sprendimą *Getin Noble Bank* (C-132/20, toliau – Sprendimas *Getin Noble Bank*, EU:C:2022:235). Šios reformos šiuo metu taip pat nagrinėjamos daugelyje bylų, pvz., sujungtose bylose *YP ir kt. (Teisėjo imuniteto panaikinimas ir jo nušalinimas nuo pareigų)* (C-615/20 ir C-671/20) ir *G. ir kt. (Lenkijos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimas)* (C-181/21 ir C-269/21), kuriose pateiktos generalinio advokato A. M. Collins išvados (atitinkamai EU:C:2022:986 ir EU:C:2022:990).

[5] *Dz. U.*, 2018, 5 pozicija.

[6] Kodifikuotas tekstas, *Dz. U.*, 2020, 2072 pozicija.

<…>

1b. [KRS] gali sutikti, kad teisėjas toliau eitų savo pareigas, jei galimybė toliau eiti šias pareigas atitinka teisėtą teisingumo vykdymo interesą arba svarbų visuomenės interesą, atsižvelgdama į racionalų bendrosios kompetencijos teismų darbuotojų naudojimą ir poreikius, kylančius dėl atskirų teismų darbo krūvio. [KRS] nutarimas yra galutinis. Tuo atveju, jei procedūra dėl pareigas toliau einančio teisėjo dar nėra baigta jam sulaukus 1 dalyje nurodyto amžiaus, teisėjas lieka eiti savo pareigas iki šios procedūros pabaigos.

<…>“

C. KRS įstatymas

6. 2011 m. gegužės 12 d. *Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa* (KRS įstatymas) su vėlesniais pakeitimais [7] 42 straipsnyje įtvirtinta:

„1. Individualiais atvejais priimti Tarybos nutarimai yra motyvuoti.

2. Nutarimo motyvai surašomi per mėnesį nuo jo priėmimo.

3. Apie individualiais atvejais priimtus nutarimus pranešama procedūros dalyviams, nurodant motyvus ir pateikiant informaciją, susijusią su šių nutarimų apskundimo Aukščiausiajame Teisme tvarka.“

7. KRS įstatymo 44 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Procedūros dalyvis gali pateikti skundą [*Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas)], remdamasis [KRS] nutarimo neteisėtumu, jei specialiosiose taisyklėse nenumatyta kitaip. <…>“

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

8. Apeliantas 2020 m. gruodžio 30 d. raštu KRS išreiškė pageidavimą pagal Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnį toliau eiti teisėjo pareigas, nurodęs, kad 2021 m. birželio 12 d. jam sukaks 65 metai [8]. 2020 m. gruodžio 31 d. raštu apeliantas KRS pateikė ir prašymą pratęsti jo praleistą pareiškimo pateikimo prieš šešis mėnesius iki tos dienos, kai sukanka pensinis amžius, terminą, nurodytą šioje nuostatoje [9].

9. 2022 m. vasario 18 d. nutarimu KRS pripažino minėtą pareiškimą nepriimtinu, nes jis buvo pateiktas praleidus minėtoje nuostatoje nurodytą šešių mėnesių iki tos dienos, kai sukanka pensinis amžius, terminą, ir priėmė nutarimą, kad nereikia priimti sprendimo dėl šio pareiškimo, taip nutraukdama procedūrą dėl sutikimo leisti toliau eiti teisėjo pareigas [10].

7 Kodifikuotas tekstas, *Dz. U.*, 2021, 269 pozicija.

8 Prie aptariamo pareiškimo, kurį perdavė *Sąd Okręgowy w K.* (K. apygardos teismas) pirmininkas, buvo pateiktos medicininės, psichologinės ir tinkamumo pažymos, taip pat pagal atitinkamas taisykles reikalaujamų psichologinių gebėjimų pažymos.

9 Šiuo klausimu jis teigia, kad šį terminą praleido susikaupus daug darbų, susijusių su jo vykdoma teismine veikla.

10 Šis nutarimas buvo priimtas po to, kai KRS pirmininko *ad hoc* paskirta grupė pasiūlė pripažinti, kad nėra pagrindo sprendimui dėl minėto pareiškimo priimti, nesant teisingumo ministro, informuoto apie šį paskyrimą, nuomonės.

10. Gavus apelianto skundą dėl šio nutarimo [11] *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) Išimtinės kontrolės kolegijai – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui – kyla klausimas, ar Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsniu pažeidžiamas teisėjų nepašalinamumo ir nepriklausomumo principas, įtvirtintas ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, nes, viena vertus, pagal šią nuostatą galimybė toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus priklauso nuo kitos valdžios institucijos sutikimo, o tai gali turėti įtakos atitinkamo teisėjo priimamų sprendimų turiniui, ir, kita vertus, šioje nuostatoje numatyta, kad pareiškimas dėl tolesnio teisėjo pareigų ėjimo sulaukus pensinio amžiaus yra negaliojantis, jeigu jis pateikiamas praleidus tam nustatytą terminą, neatsižvelgiant į išėjimo į pensiją pasekmes konkrečiomis aplinkybėmis, pirmiausia kiek tai susiję su teisingumo vykdymo interesais ar galimu svarbaus visuomenės intereso buvimu.

11. Šiomis aplinkybėmis *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) Išimtinės kontrolės kolegija nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal [ESS] 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai [Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo] 69 straipsnio 1b dalies pirmas sakinys, pagal kurią teisėjo pareiškimo dėl pageidavimo toliau eiti pareigas sulaukus pensinio amžiaus veiksmingumas priklauso nuo kitos institucijos sutikimo?

2. Ar pagal [ESS] 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiamas toks nacionalinės teisės nuostatos aiškinimas, pagal kurį pavėluotai pateiktas teisėjo pareiškimas dėl pageidavimo toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus yra negaliojantis, neatsižvelgiant į termino praleidimo aplinkybes ir šio praleidimo reikšmę procedūrai dėl sutikimo leisti toliau eiti teisėjo pareigas?“

12. Rašytines pastabas pateikė KRS, Lenkijos, Danijos ir Nyderlandų vyriausybės, taip pat Komisija. KRS, Lenkijos, Belgijos ir Nyderlandų vyriausybės, taip pat Komisija per teismo posėdį, įvykusį 2022 m. lapkričio 8 d., pateikė žodines pastabas. Apeliantas, KRS, Belgijos ir Nyderlandų vyriausybės bei Komisija pateikė rašytines pastabas dėl 2022 m. lapkričio 3 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutarties, kuria jis Teisingumo Teismui pateikė papildomas pastabas prie savo prašymo priimti prejudicinį sprendimą, susijusias pirmiausia su jo laikymu „teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį.

IV. Analizė

A. Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

1. Dėl abejonių, išreikštų dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo kaip „teismo“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį, statuso

13. Komisija, taip pat Belgijos ir Nyderlandų vyriausybės išreiškė abejonių dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo laikymo „teismu“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį.

[11] Apeliantas taip pat pateikė prašymą sustabdyti ginčijamo nutarimo vykdymą, kurį *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) 2021 m. balandžio 29 d. nutartimi patenkino.

14. Iš tikrųjų Išimtinės kontrolės kolegijos, įsteigtos Aukščiausiojo Teismo įstatymu, nariai *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjais KRS siūlymu buvo paskirti 2018 m. rugpjūčio 28 d. Nutarimu Nr. 331/2018 (toliau – Nutarimas Nr. 331/2018) šiomis aplinkybėmis:

– šį nutarimą KRS priėmė sudėties, dėl kurios nepriklausomumo buvo suabejota keliuose Teisingumo Teismo sprendimuose [12];

– šis nutarimas buvo apskųstas *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas, Lenkija); jis 2018 m. rugsėjo 27 d. priėmė nutartį dėl apsaugos priemonių, kuria sustabdė šio nutarimo vykdymą;

– Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) iš esmės nustatė, kad dviejų sudėčių Išimtinės kontrolės kolegija, sudaryta iš trijų teisėjų, paskirtų remiantis minėtu nutarimu, nereiškia „pagal įstatymą įsteigt[o] <…> teism[o]“, kaip tai suprantama pagal 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalį [13],

– paskyrus teisėjus remiantis Nutarimu Nr. 331/2018, jį *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas) galiausiai panaikino 2021 m. rugsėjo 21 d. [14].

15. Šiomis aplinkybėmis prieš atsakant į prejudicinius klausimus, mano manymu, reikėtų patikrinti, ar Išimtinės kontrolės kolegija, kurią sudaro trys teisėjai, yra „teismas“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį, taigi, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į jos pateiktus prejudicinius klausimus.

2. Dėl principų, susijusių su prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo „nepriklausomumo“ sąvoka, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį

16. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją tam, kad įvertintų, ar atitinkama prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį (o tai yra tik su Sąjungos teise susijęs kausimas), Teisingumo Teismas atsižvelgia į aplinkybių visumą, be kita ko, į tai, ar ši institucija yra įsteigta pagal įstatymus, ar ji nuolatinė, ar jos jurisdikcija yra privaloma, ar procesas joje yra grindžiamas rungimosi principu, ar ji taiko teisės aktus ir ar ji yra nepriklausoma [15]. Nagrinėjamu atveju abejojama tik dėl pastarojo aspekto, t. y. dėl Išimtinės kontrolės kolegijos nepriklausomumo, nes manoma, kad *prima facie* akivaizdu – ir bet kuriuo atveju neginčijama, – jog ši institucija atitinka kitus minėtus kriterijus.

[12] Žr., be kita ko, sprendimus *A. K.* (136–145 punktai), *A. B.* (130 ir 131 punktai) ir *Teisėjams taikoma drausminė tvarka* (100–108 punktai). Kalbama apie sudėtį, nurodytą KRS įstatyme, iš dalies pakeistame 2017 m. gruodžio 8 d. *Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw* (Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas Nacionalinės teismų tarybos įstatymas ir tam tikri kiti įstatymai) (*Dz. U.*, 2018, 3 pozicija).

[13] 2021 m. lapkričio 8 d. EŽTT sprendimas *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją* (CE:ECHR:2021:1108JUD004986819). EŽTT atliktas Nutarimo Nr. 331/2018 vertinimas buvo ir Sprendimo *W. Ż.* dalykas (134–154 punktai).

[14] Šios aplinkybės labai prieštaringos, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo papildomose pastabose, kaip ir KRS bei Lenkijos vyriausybė, kritikavo, be kita ko, Sąjungos teismų ir EŽTT jurisprudencijoje pateikiamą *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas) nutarties dėl apsaugos priemonių ir sprendimo aiškinimą.

[15] Žr., be kita ko, Sprendimą *Getin Noble Bank* (66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

17. Taip pat pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją teismų nepriklausomumo reikalavimas, kurio valstybės narės turi laikytis pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą [16], kiek tai susiję su nacionaliniais teismais, turinčiais jurisdikciją spręsti klausimus dėl Sąjungos teisės aiškinimo ir taikymo, apima du aspektus, iš kurių pirmasis, išorinio pobūdžio, yra susijęs su institucijos *autonomija* [17], o antrasis, vidinio pobūdžio, – su jos *nešališkumu* [18]. Šios autonomijos ir nešališkumo garantijos, t. y. dvi sąvokos „nepriklausomumas“ dalys, susijusios su reikalavimu, kad būtų taisyklės dėl teismo sudėties, jo narių skyrimo, įgaliojimų trukmės bei nusišalinimo, nušalinimo ir atšaukimo priežasčių tam, kad teisės subjektams nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl to, ar teismui neturi įtakos išorės veiksniai, ir dėl jo neutralumo, kai susikerta interesai [19].

18. Būtent dėl nepriklausomumo reikalavimo, neatsiejamo nuo sąvokos „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, Teisingumo Teismas Sprendime *Getin Noble Bank* iš esmės nustatė *prezumpciją*, pagal kurią nacionalinis teismas, kaip antai *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), atitinka reikalavimus, kuriuos turi tenkinti institucija tam, kad ji galėtų būti laikoma „teismu“, neatsižvelgiant į jo faktinę sudėtį [20], patikslindamas, kad per SESV 267 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą jam nepriklauso tikrinti, ar sprendimas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą buvo priimtas pagal nacionalines teismo veiklos organizavimo ir proceso taisykles [21]. Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad ši prezumpcija gali būti paneigta, viena vertus, jei nacionalinio ar tarptautinio teismo priimtas *galutinis sprendimas* lemtų išvadą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas nėra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, kaip jis suprantamas pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, siejamą su Chartijos 47 straipsniu [22], arba, kita vertus, jei *kitos aplinkybės*, nesusijusios su teisėjų, oficialiai pateikusių prašymą pagal

[16] Teisingumo Teismas ne kartą yra nurodęs, kad ši nuostata reiškia bendrąjį principą, konkretizuojantį teisinės valstybės vertybę, įtvirtintą ESS 2 straipsnyje, ir nuolat aiškina šią nuostatą atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį, kuriame savo ruožtu patvirtinamas šis bendrasis principas, kylantis iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų bei įtvirtintas EŽTK 6 ir 13 straipsniuose (žr., be kita ko, 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 32 ir 35 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

[17] Pagal šį aspektą iš esmės reikalaujama, kad atitinkama institucija savo funkcijas vykdytų nesaistoma jokių hierarchijos ar pavaldumo ryšių ir negaudama jokių nurodymų ar įpareigojimų, taigi būtų apsaugota nuo išorinio poveikio ar spaudimo, kuris gali kelti grėsmę jos narių nepriklausomam sprendimų priėmimui ir turėti įtakos jų sprendimams (žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, 109 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Teisėjų statusui ir teisėjų pareigoms taikomos taisyklės visų pirma turi leisti užkirsti kelią ne tik bet kokiai tiesioginei įtakai, daromai teikiant nurodymus, bet ir netiesioginei įtakai, galinčiai pakreipti atitinkamų teisėjų sprendimus kuria nors linkme, ir pašalinti jų nepriklausomumo ir nešališkumo nebuvimo regimybę, galinčią pakenkti teisės subjektų pasitikėjimui teismais, kuris būtinas demokratinėje visuomenėje ir teisinėje valstybėje (žr. Sprendimą *W. Ż.*, 110 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[18] Pagal šį aspektą iš esmės reikalaujama vienodai atsiriboti nuo bylos šalių ir jų atitinkamų interesų, susijusių su nagrinėjamos bylos dalyku, taip pat reikalaujama objektyvumo ir jokio suinteresuotumo bylos baigtimi nebuvimo, išskyrus siekį, kad ginčas būtų išspręstas griežtai laikantis teisės normų (žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, 110 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[19] Žr. sprendimus *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (111 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir *W. Ż.* (109 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Teisingumo Teismo, kuris šiuo klausimu remiasi EŽTT jurisprudencija, teigimu, šie du reikalavimai, autonomijos ir nešališkumo, turi užtikrinti pasitikėjimą, kurį bet koks teismas turi kelti teisės subjektams demokratinėje visuomenėje, remdamasis (ypač kiek tai susiję su nešališkumu) „nepriklausomumo įspūdžio teorija“ (šiuo klausimu žr. Sprendimą *A. K.* (127–129 punktai), taip pat doktrinoje Krajewski, M., Ziółkowski, M., „ES judicial independence decentralized: A. K.“, *Common market law review*, 2020, 57 t., Nr. 4, p. 1123, ir Pappalardo, F., Renoud, E., „La théorie des apparences, les juges et l'État de droit en Pologne“, *Revue des affaires européennes*, 2021, Nr. 3, p. 667).

[20] Sprendimas *Getin Noble Bank* (69 punktas). Nagrinėjamu atveju buvo kalbama taip pat apie *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), nors jį sudarė vienas teisėjas. Tuo atveju šio teisėjo skyrimo aktas buvo priimtas 2018 m. spalio 10 d. tokiomis pačiomis aplinkybėmis, kurios buvo Sprendimo *W. Ż.* dalykas. Šis aktas buvo grindžiamas Nutarimu Nr. 331/2018, kurio vykdymas buvo sustabdytas *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas) nutartimi (žr. šios išvados 14 punktą, taip pat Sprendimo *W. Ż.* 32–34 punktus).

[21] Žr. Sprendimą *Getin Noble Bank* (70 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[22] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Getin Noble Bank* (68–72 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

SESV 267 straipsnį, asmenine padėtimi, galėtų turėti įtakos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, kuriam priklauso šie teisėjai, veiklai, ir taip pat kenktų šio teismo nepriklausomumui ir nešališkumui [23].

19. Tai patikslinus, atrodo, svarbu pažymėti, kad, mano nuomone, nepriklausomumo principo aiškinimas atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį reikalauja kitokio nagrinėjimo nei atitinkamai pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Chartijos 47 straipsnį, atsižvelgiant į skirtingus šių normų tikslus ir funkcijas. Šio požiūrio, kurį iš esmės išplėtojo kai kurie generaliniai advokatai [24], mano žiniomis, nėra visiškai patvirtinęs Teisingumo Teismas, kuris savo sprendimuose, susijusiuose su nepriklausomumo reikalavimu, neatsiejamu nuo sąvokos „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, ir toliau nurodo, kad atitinkama institucija turi turėti nepriklausomo, nešališko ir pagal įstatymą įsteigto teismo, „kaip jis suprantamas pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, siejamą su Chartijos 47 straipsni[u]“ [25], požymius.

20. Iš esmės pagal minėtą požiūrį skiriamos tokios trijų aptariamų nuostatų taikymo sąlygos:

– ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa siekiama užtikrinti, kad kiekvienos valstybės narės nustatyta teisių gynimo priemonių sistema užtikrintų veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisei priklausančiose srityse [26]. Taigi pagal šią nuostatą reikalaujama „sistemiškai“ išnagrinėti teismų sistemos ypatumus;

– Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta kiekvieno teisės subjekto, kuris konkrečiu atveju remiasi iš Sąjungos teisės kylančia teise, teisė į veiksmingą teisminę gynybą [27]. Taigi pagal šią nuostatą reikalaujama „praktinio“ (kiekvieno atvejo) nagrinėjimo siekiant konkrečiu atveju įvertinti veiksmingos teisinės gynybos buvimą [28];

[23] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Getin Noble Bank* (75 punktas). Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas tik pažymėjo, jog, kadangi jis neturėjo duomenų, kad dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teisėjo būtų priimtas toks galutinis teismo sprendimas, galimi nacionalinės šio teisėjo skyrimo procedūros pažeidimai negali lemti šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumo (šio sprendimo 73 punktas). 2022 m. gegužės 12 d. Sprendime *W. J. (Išlaikymo kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimas)* (C-644/20, EU:C:2022:371, 52 punktas) Teisingumo Teismas iš esmės patikslino, kad įrodymai, galintys paneigti aptariamą prezumpciją, turi būti konkretūs ir tikslūs.

[24] Generalinio advokato M. Bobek teigimu, nors pagal Sąjungos teisę yra tik vienas teismų nepriklausomumo principas, šių trijų nuostatų funkcijos ir tikslai skiriasi, todėl nagrinėjimo, kurį reikia atlikti siekiant patikrinti, ar laikomasi teisėjų nepriklausomumo principo, pobūdis gali skirtis, visų pirma kiek tai susiję su Teisingumo Teismo vykdomos šio principo laikymosi kontrolės intensyvumu ir jo pažeidimo nustatymo kartele (žr. generalinio advokato M. Bobek išvadą, pateiktą byloje *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2021:557, 36 punktas). Anksčiau generalinis advokatas N. Wahl iš esmės siūlė, kad nepriklausomos institucijos statusas būtų aiškinamas ne taip griežtai kalbant apie SESV 267 straipsnio sąvoką „teismas“, kaip yra aiškinami EŽTK 6 straipsnis ir Chartijos 47 straipsnis (generalinio advokato N. Wahl išvada, pateikta sujungtose bylose *Torresi*, C-58/13 ir C-59/13, EU:C:2014:265, 48–51 punktai).

[25] Žr., be kita ko, Sprendimą *Getin Noble Bank* (72 punktas). Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas vis dėlto pažymėjo, kad prezumpcija, pagal kurią nacionalinis teismas, kuris pateikia prašymą priimti prejudicinį sprendimą, atitinka, be kita ko, nepriklausomumo reikalavimą (žr. šios išvados 18 punktą), taikytina „tik siekiant įvertinti prašymų priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą pagal SESV 267 straipsnį“ ir kad „remiantis ja negalima daryti išvados, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teisėjų skyrimo sąlygos neabejotinai leidžia užtikrinti galimybę kreiptis į nepriklausomą, nešališką ir pagal įstatymą įsteigtą teismą, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą arba Chartijos 47 straipsnį“ (Sprendimas *Getin Noble Bank*, 74 punktas; taip pat žr. 2022 m. spalio 13 d. Sprendimą *Perfumesco.pl*, C-355/21, EU:C:2022:791, 33 punktas).

[26] Žr. 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 52 punktas).

[27] Žr. 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 52 punktas). Šiuo aspektu Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad teisė į veiksmingą teisių gynimą teisme, įtvirtinta Chartijos 47 straipsnyje, atitinka ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje įtvirtintą valstybių narių įsipareigojimą nustatyti teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisei priklausančiose srityse (žr. 2017 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Berlioz Investment Fund*, C-682/15, EU:C:2017:373, 44 punktas). Doktrinoje žr., be kita ko, Wildemeersch, J., „L'avènement de l'article 47 de la Charte des droits fondamentaux et de l'article 19, paragraphe 1, second alinéa, TUE: un droit renouvelé à la protection juridictionnelle effective“, *Cahiers de droit européen*, 2021, Nr. 3, p. 867.

[28] Vis dėlto tai netrukdo Teisingumo Teismui remtis Chartijos 47 straipsniu kaip kriterijumi siekiant įvertinti teismų nepriklausomumą, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą (žr., be kita ko, 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija, taip pat Sprendimą *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, 54 punktas).

– SESV 267 straipsnis susijęs su „funkcinio“ pobūdžio sąvoka „teismas“, nes ji leidžia nustatyti nacionalines institucijas, kurios gali kreiptis į Teisingumo Teismą per prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą [29]. Pagal šią „funkcinio nepriklausomumo“ sampratą, iš esmės reiškiančią, kad nėra hierarchinio pavaldumo administracijai, būtent funkcija (taigi *institucija*) turi būti nepriklausoma, neatsižvelgiant į tai, kad teisėjai (kaip *asmenys*) gali būti susiję su vykdomąja valdžia, be kita ko, pripažinimo ryšiais (kai jie buvo paskirti „privilegijuotu“ būdu) arba lojalumo ryšiais (kai jie tikisi per savo karjerą turėti naudos, pvz., paaukštinimo, pratęsimo ir t. t.) [30]. Taigi pagal šią sampratą „formalaus“ pobūdžio vertinimas turi būti atliekamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios institucijos lygmeniu, o ne joje posėdžiaujančių asmenų lygmeniu [31].

21. Be to, svarbu patikslinti, kad labai specifinės sąvokos „nepriklausomumas“ vertinimas atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį – tai paskiausias iš daugelio elementų, kurie nėra *stricto sensu* kumuliatyvūs, bet sudaro bendro nagrinėjimo dalį ir kaip visuma leidžia daryti išvadą, kad yra „teismas“, kaip jis suprantamas pagal šią nuostatą [32]. Taigi teismo nepriklausomumas nagrinėtinas atsižvelgiant į kitus elementus, todėl, mano nuomone, jo vertinimas yra dar griežtesnis, kai kyla abejonių dėl tam tikrų kitų elementų buvimo, ir atvirkščiai [33]. Be to, man atrodo, kad Teisingumo Teismas linkęs atlikti tokį „nepriklausomumo patikrinimą“ dažniausiai dėl institucijų, kurios veikia už tradicinės nacionalinės teismų sistemos ribų arba kurios pagal nacionalinę teisę

[29] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Bobek išvadą, pateiktą byloje *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2021:557, 48, 50–52 ir 65 punktai). Šis generalinis advokatas nurodė, kad vertinant nepriklausomumą pagal SESV 267 straipsnį sąvoką „teismas“ reikia išnagrinėti struktūriniu ir instituciniu lygmenimis, remiantis pačios prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios institucijos analize, taip pat atsižvelgiant į funkciją, kurią ši institucija turi atlikti tam tikromis konkretaus atvejo aplinkybėmis (šiuo klausimu žr. jo išvadas, pateiktas sujungtose bylose *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ir kt.*, C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:403, 52, 56 ir 166 punktai, ir byloje *Ministerstwo Sprawiedliwości*, C-55/20, EU:C:2021:500, 56 punktas).

[30] Kitaip tariant, Teisingumo Teismo analize šiuo klausimu nebus siekiama patikrinti, ar teismui priklausantys *asmenys*, įtraukti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusios kolegijos sudėtį, kiekvienas atitinka aptariamus kriterijus, bet bus atsižvelgiama į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusią *instituciją* (šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Bobek išvadą, pateiktą byloje *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2021:557, 52 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[31] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Bobek išvadą, pateiktą byloje *Getin Noble Bank* (C-132/20, EU:C:2021:557, 47 punktas). Taigi tai, į ką Teisingumo Teismas turi atsižvelgti vertindamas, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi institucija yra struktūriniu požiūriu nepriklausoma nuo jo nagrinėjimo ginčo šalių („vidinis“ nepriklausomumas) ir negauna išorinių nurodymų iš kitų viešosios valdžios institucijų („išorinis“ nepriklausomumas), yra (formalus) teisinis pagrindas (63 punktas).

[32] Šiuo klausimu žr., be kita ko, 1997 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Dorsch Consult* (C-54/96, EU:C:1997:413, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[33] Doktrinoje pažymima, kad šių elementų derinys ne visada laikomas būtinu (žr. Pertek, J., „Notion de juridiction: le droit au renvoi préjudiciel des organes ordinaux des professions libérales“, *Revue des affaires européennes*, 2022, Nr. 1, p. 127).

nelaikomos „teismu“ [34], bet ne visada linkęs abejoti institucijos, formaliai integruotos į atitinkamos valstybės narės teismų sistemą, nepriklausomumu [35]; tą, beje, patvirtina prezumpcija, nustatyta Sprendime *Getin Noble Bank* [36].

22. Toks „minimalistinis“ sąvokos „nepriklausomumas“ aiškinimas atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį, mano nuomone, pranašus tuo, kad, viena vertus, jis pernelyg nepažeidžia nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo principo vykstant prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrai, atsižvelgiant į šios sistemos svarbą užtikrinant vienodą ir nuoseklų Sąjungos teisės aiškinimą [37], ir, kita vertus, leidžia išlaikyti esminį prašymų priimti prejudicinį sprendimą vaidmenį ginant teisės subjektų teises. Iš tikrųjų tik Teisingumo Teismo jurisdikcija priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį leidžia šiems teisės subjektams tam tikrais atvejais pasinaudoti veiksminga teismine gynyba, kurią užtikrina Sąjungos teisė [38]. Taip yra juo labiau šios bylos aplinkybėmis, atsižvelgiant į įvairias Lenkijos teisės aktų leidėjo pastangas, kuriomis buvo siekiama, be kita ko, trukdyti priimti sprendimus dėl Teisingumo Teismui pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą Lenkijos teismų nepriklausomumo klausimu [39].

[34] Žr., be kita ko, 2000 m. kovo 21 d. Sprendimą *Gabalfrisa ir kt.* (C-110/98–C-147/98, EU:C:2000:145, 40 punktas), susijusį su institucijomis, kompetentingomis nagrinėti ekonominio-administracinio pobūdžio skundus, kurių nariai skiriami iš administracinių įstaigų tarnautojų ir atšaukiami ekonomikos ir finansų ministro įsakymu; 2001 m. lapkričio 29 d. Sprendimą *De Coster* (C-17/00, EU:C:2001:651, 18 punktas), susijusį su Belgijos institucija, kuri kompetentinga nagrinėti vietos mokestinius ginčus ir kurios narius skiria Briuselio-sostinės regiono taryba; 2010 m. spalio 21 d. Sprendimą *Nidera Handelscompagnie* (C-385/09, EU:C:2010:627, 34–40 punktai) dėl institucijos, kompetentingos nagrinėti mokesčių mokėtojų mokestinius ginčus ir susijusios su Finansų ministerijos, kuriai privalo pateikti metines ataskaitas ir su kuria turi bendradarbiauti, organizacine struktūra; 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Westbahn Management* (C-136/11, EU:C:2012:740, 28 punktas) dėl institucijos, kuri kompetentinga nagrinėti ginčus, susijusius su Austrijos geležinkelių transporto rinkomis, ir kurios daugumą narių skiria vyriausybė, taip pat 2012 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Forposta ir ABC Direct Contact* (C-465/11, EU:C:2012:801, 18 punktas), susijusį su institucija, kompetentinga pirmąja instancija nagrinėti ekonominės veiklos vykdytojų ir perkančiosios organizacijos ginčus dėl viešojo pirkimo. Doktrinoje žr. Krajewski, M., ir Ziółkowski, M., „ES judicial independence decentralized: A. K.“, *Common market law review*, 2020, 57 t., Nr. 4, p. 1118.

[35] Kiek tai susiję, pavyzdžiui, su *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas), žr. 2021 m. gegužės 20 d. Sprendimą *FORMAT Urządzenia i Montaże Przemysłowe* (C-879/19, EU:C:2021:409), 2021 m. liepos 8 d. Sprendimą *Koleje Mazowieckie* (C-120/20, EU:C:2021:553), Sprendimą *W. Ż.* (dėl Civilinių bylų kolegijos), 2021 m. spalio 21 d. Sprendimą *Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie* (C-866/19, EU:C:2021:865) ir 2022 m. kovo 22 d. Sprendimą *Prokurator Generalny ir kt. (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegija – Skyrimas)* (C-508/19, EU:C:2022:201) (Darbo ir socialinio draudimo bylų kolegija), kuriuose Teisingumo Teismas atsakė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, nekeldamas klausimo dėl jo, kaip institucijos, nepriklausomumo.

[36] Be to, nors nepriklausomumo ir nešališkumo garantijos, kurių reikalaujama siekiant taikyti ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, reiškia, kad būtinos taisyklės, be kita ko, dėl skyrimo, tam, kad nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl to, ar šiai institucijai nedaroma įtaka ir dėl jos neutralumo, Teisingumo Teismas seniai yra nurodęs, kad spręsdamas, ar institucija laikytina „teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, jis neturi daryti prielaidos, jog šios taisyklės taikomos pažeidžiant nacionalinės teisės sistemoje įtvirtintus principus arba teisinės valstybės principus (šiuo klausimu žr. 1999 m. vasario 4 d. Sprendimą *Köllensperger ir Atzwanger*, C-103/97, EU:C:1999:52, 24 punktas, taip pat generalinio advokato M. Bobek išvadą, pateiktą byloje *Getin Noble Bank*, C-132/20, EU:C:2021:557, 62 punktas).

[37] Be to, toks aiškinimas leidžia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui įvykdyti kiekvienam teismui tenkančią pareigą patikrinti, ar pagal savo sudėtį jis yra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, kai dėl to kyla rimtų abejonių (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Simpson / Taryba ir HG / Komisija (Peržiūra)*, C-542/18 RX-II ir C-543/18 RX-II, 57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija, taip pat 2021 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojos nutartį *Komisija / Lenkija*, C-204/21 R, EU:C:2021:593, 164 punktas).

[38] Iš tikrųjų, kaip pažymėjo generalinis advokatas N. Wahl, aiškinant Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dėl prašymų pagal SESV 267 straipsnį priimtinumo nustatytus kriterijus pernelyg griežtai, kiltų grėsmė atsirasti priešingam rezultatui nei asmenų apsaugos sustiprinimas ir pagrindinių teisių aukšto lygio apsaugos užtikrinimas pagal EŽTK 6 straipsnį ir Chartijos 47 straipsnį, nes asmenys netektų galimybės, kad Sąjungos teise grindžiamus jų reikalavimus išnagrinėtų „įprastas teismas“ (Teisingumo Teismas), todėl visoje Europos Sąjungoje susilpnėtų Sąjungos teisės veiksmingumas (šiuo klausimu žr. generalinio advokato N. Wahl išvadą, pateiktą sujungtose bylose *Torresi*, C-58/13 ir C-59/13, EU:C:2014:265, 49 punktas). Kaip pažymima doktrinoje, atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį Teisingumo Teismui labiausiai rūpėjo taikyti ne esminius nepriklausomumo kriterijus, o veikiau funkcinį kriterijų, reiškiantį daugiau galimybių pasinaudoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra siekiant užtikrinti vienodą teisių, užtikrinamų pagal Sąjungos teisę, aiškinimą ir veiksmingą jų apsaugą (žr. Tridimas, T., „Knocking on Heaven's Door: Fragmentation, Efficiency and Defiance in the Preliminary Reference Procedure“, *Common market law review*, 2003, 40 t., Nr. 1, p. 28, taip pat Bonelli, M., Monica, C., „Judicial serendipity: how portuguese judges came to the rescue of the Polish judiciary“, *European constitutional law review*, 2018, 14 t., Nr. 3, p. 622).

[39] Tokią išvadą Teisingumo Teismas padarė, be kita ko, Sprendime *A. B.* (100 punktas).

23. Tai reiškia, kad, atsižvelgiant į specifinę „teismo“ funkciją, jo nepriklausomumo sąvokos, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, aiškinimas netrukdo aiškinti šios sąvokos atsižvelgiant į ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą arba Chartijos 47 straipsnį. Kitaip tariant, neatmestina galimybė, kad institucija iš esmės gali būti „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, nepaisant to, kad, atsižvelgiant į vienkartinio ar sisteminio pobūdžio bylos aplinkybes, būtų galima daryti išvadą, jog ši institucija nėra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą arba Chartijos 47 straipsnį [40].

24. Tiesa, gerai suprantu, kad iš esmės pagrindinė teisingumo vykdymo sistema nėra „laipsniška“, o pagal pirma nurodytą požiūrį, grindžiamą Sprendime *Getin Noble Bank* nustatyta prezumpcija, patikslinant jos taikymą, lankstesniu sąvokos „nepriklausomumas“ aiškinimu atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį siekiama leisti nacionaliniam teismui, net jei kyla abejonių dėl jo nepriklausomumo, atlikti savo pagrindines funkcijas, sudarant jam galimybę, viena vertus, padedant Teisingumo Teismui išnagrinėti savo paties nepriklausomumą, ir, kita vertus, užtikrinti Sąjungos piliečiams pagrindinę teisę į veiksmingą teisminę gynybą, kai pažeidžiamos pagal Sąjungos teisę užtikrinamos teisės.

25. Vis dėlto, ar, priešingai, nebūtų tikslingiau laikytis kitokio požiūrio, pagal kurį šiuo atveju reikėtų apriboti iki šiol toleruojamą įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių piktnaudžiaujamąjį poveikį teisminei valdžiai Lenkijoje, taigi pagal kurį būtų palaikomas pagal senąją sistemą paskirtų Lenkijos teisėjų siekis, laikantis teismų nepriklausomumo principo, iš Sąjungos teisminės sistemos pašalinti „naujuosius teisėjus“, paskirtus pasibaigus neseniai vykdytoms reformoms nepaisant šio principo? Į šį klausimą atsakyti nelengva. Bet kuriuo atveju šis griežtesnis požiūris nėra be pasekmių: kaip matyti iš teismo posėdžio, Lenkijoje maždaug kas ketvirtas bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų teisėjas dabar yra skiriamas pagal naująją sistemą. Laikantis minėto požiūrio daugumai Lenkijos teismų būtų labai apribota galimybė pasinaudoti prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra, paliekant ją tik tiems teismams, kuriuos sudaro vien teisėjai, paskirti pagal senąją sistemą. Tai reikštų, kad Lenkijos teismai faktiškai būtų pašalinti iš Sąjungos teisminės sistemos, o tai, mano nuomone, galėtų netgi lemti neigiamą poveikį ESS 7 straipsnyje numatytai procedūrai [41].

26. Apibendrinant pažymėtina, kad, nors paprastai, kaip sakoma, „ne tas ponas, kurio gražus žiponas“, manau, jog, formaliai ir ribotai vertinant sąvoką „teismas“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, apytiksliai galima teigti, kad „teisėją atpažinsi iš mantijos“ [42].

3. Dėl teisėjų skyrimo taisyklių įtakos „nepriklausomo teismo“ statusui

27. Nurodžius ir patikslinus jurisprudencijos kontekstą, susijusį su sąvoka „nepriklausomas teismas“ pagal SESV 267 straipsnį, primintina, kad šiuo atveju abejonės dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nepriklausomumo kyla atsižvelgiant į jį sudarančių

[40] Remdamasis šia išvada manau, kad reikia patikslinti formuluotę, Teisingumo Teismo pavartotą Sprendime *Getin Noble Bank* (72 punktas), nurodant pirmąjį atvejį, kai „teismo“ prezumpcija gali būti paneigta. Iš tikrųjų, nors Teisingumo Teismas daro nuorodą į „teismo priimtą galutin[į] sprendim[ą] <…> [, kuris] lemtų išvadą, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas nėra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, *kaip jis suprantamas pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, siejamą su Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa*“ (išskirta mano), reikėtų atsižvelgti į tai, kad nepriklausomumo principo nagrinėjimas pagal SESV 267 straipsnį nebūtinai sutampa su nagrinėjimu pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą arba Chartijos 47 straipsnį.

[41] Be to, pažymėtina, kad net jeigu Taryba per ESS 7 straipsnyje numatytą specialią procedūrą nusprendžia sustabdyti tam tikras teises, suteikiamas atitinkamai valstybei narei taikant Sutartis, ji atsižvelgia į galimas tokio sustabdymo pasekmes fizinių ir juridinių asmenų teisėms ir pareigoms.

[42] Šiuo konkrečiu atveju „mantiją“ reikia suprasti kaip funkciją.

teisėjų skyrimo taisykles. Taigi reikėtų taikyti pirmesniame skirsnyje nurodytus principus, atsižvelgiant į konkrečias teisėjų skyrimo taisykles, būtent į taisykles, susijusias su teisminei valdžiai nepriklausančių įstaigų, nagrinėjamu atveju – KRS, dalyvavimu skiriant teisėjus.

28. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra nurodęs, jog vien aplinkybės, kad valstybės narės, įgyvendindamos savo kompetenciją, susijusią teisingumo sistemos organizavimu, teisminei valdžiai nepriklausančią įstaigą, kaip antai administracinę įstaigą, įtraukia į sprendimų, susijusių, be kita ko, su teisėjų skyrimu ar galimybe toliau eiti teisėjo pareigas, priėmimo procedūrą, nepakanka tam, kad būtų galima nuspręsti, jog yra pažeistas taip paskirtų teisėjų nepriklausomumo principas [43]. Iš tikrųjų, Teisingumo Teismo teigimu, vien tai, kad įstatymų leidžiamoji ar vykdomoji valdžia dalyvauja skiriant teisėją, negali lemti jo priklausomumo nuo šios valdžios arba sukelti abejonių dėl jo nešališkumo, jei po paskyrimo suinteresuotasis asmuo nepatiria jokio spaudimo ir negauna jokių nurodymų vykdydamas savo pareigas [44].

29. Tai, mano nuomone, reiškia, kad dėl galimų pažeidimų, susijusių su teisėjų kolegijos narių skyrimu, institucija gali netekti „nepriklausomo teismo“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, statuso tik tuo atveju, jei šie pažeidimai kenkia pačiam tokios institucijos gebėjimui nepriklausomai priimti sprendimus [45]. Todėl, jei paskirtieji teisėjų kolegijos nariai turi šioms pareigoms eiti būtiną kompetenciją ir turėtų (pagal taikytinas taisykles) priimti sprendimus visiškai nepriklausomai, to turėtų pakakti tam, kad būtų įvykdyta laikymo „nepriklausomu teismu“, kaip jis suprantamas pagal SESV 267 straipsnį, sąlyga.

4. Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo kaip „nepriklausomo teismo“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, statuso šioje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis

30. Išimtinės kontrolės kolegija yra tam tikros sudėties *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) kolegija. Nors Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis nacionalinis teismas iš esmės atitinka SESV 267 straipsnyje nustatytus reikalavimus [46], jo Išimtinės kontrolės kolegija buvo įsteigta vykstant naujausioms Lenkijos teismų sistemos reformoms ir ją sudarantys teisėjai *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjais buvo paskirti labai prieštaringomis sąlygomis, primintomis šios išvados 14 punkte.

31. Iš esmės abejonės dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nepriklausomumo yra susijusios su netiesioginiu vykdomosios valdžios dalyvavimu skiriant jį sudarančius teisėjus; tai įvyko įsikišus KRS, kuri dėl naujausių Lenkijos teismų sistemos reformų tapo „užvaldyta institucija“, kontroliuojama vykdomosios valdžios.

[43] Pagal analogiją žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 55 ir 56 punktai), susijusį su nacionalinės teismų tarybos, sudarytos daugiausia iš įstatymų leidžiamosios valdžios paskirtų narių, įtraukimu į teisėjų skyrimo procedūrą, taip pat sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* (111 punktas) ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (119 punktas), susijusius atitinkamai su Respublikos Prezidento įgaliojimais nuspręsti dėl *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjų galimybės toliau eiti pareigas ir teisingumo ministro įgaliojimais nuspręsti dėl bendrosios kompetencijos teismų teisėjų galimybės toliau eiti pareigas. Šį aspektą, kiek tai susiję su ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos aiškinimu, išnagrinėsiu išsamiau (žr. šios išvados 56–60 punktus).

[44] Šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Land Hessen* (C-272/19, EU:C:2020:535, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[45] Panašiai, kaip siūliau savo išvadoje, pateiktoje sujungtose bylose *Openbaar Ministerie (Pagal įstatymą įsteigtas išduodančiosios valstybės narės teismas)* (C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, EU:C:2021:1019, 46 ir 47 punktai), mano manymu, reikėtų skirti pagrindines taisykles, susijusias su teisėjų gebėjimu ir kompetencija eiti savo pareigas, ir taisykles, susijusias su vien formaliais šio paskyrimo aspektais (pagal analogiją žr. 2020 m. kovo 26 d. Sprendimą *Simpson / Taryba ir HG / Komisija (Peržiūra)*, C-542/18 RX-II ir C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, 79 punktas).

[46] Žr. šios išvados 18 punktą.

32. Visiškai nenorėdamas pateisinti tokios reglamentavimo raidos, patenkančios į, deja, regresuojančios Lenkijos teismų sistemos kontekstą, primenu, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, nurodytą šios išvados 28 punkte, vien dėl to, kad teisminei valdžiai nepriklausanti įstaiga dalyvauja skiriant teisėjus, negalima daryti išvados, jog yra pažeistas teisėjų nepriklausomumo principas. Be to, iš bylos medžiagos visai nematyti, kad reikėtų manyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teisėjai, paskirti įvykus reformai, nėra tinkami eiti savo pareigas ar kad taikytinas teisinis pagrindas arba šių teisėjų statusas trukdo jiems nepriklausomai eiti savo pareigas [47].

33. Taip pat pažymėtina, kad pagal Sprendime *Getin Noble Bank* Teisingumo Teismo nustatytus vertinimo kriterijus *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) taikoma „nepriklausomumo prezumpcija“, kuri gali būti paneigta arba galutiniu teismo sprendimu, kuriame konstatuojama, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teisėjas nėra nepriklausomas, nešališkas ir pagal įstatymą įsteigtas teismas, arba dėl kitų aplinkybių, kenkiančių šio teismo nepriklausomumui ir nešališkumui [48].

34. Vis dėlto, nesant būtinybės grįžti prie mano pasiūlymo patikslinti šį principą [49], mano manymu, ši byla nesusijusi nė su vienu iš šių atvejų.

35. Tiesa, 2021 m. lapkričio 8 d. Sprendime *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją* [50], kuriuo kelis kartus buvo remiamasi vykstant procesui, EŽTT nustatė, kad teismo sudėtis, suformuota iš tos pačios Išimtinės kontrolės kolegijos teisėjų [51], neatitinka pagal įstatymą įsteigto teismo, kaip tai suprantama pagal EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, reikalavimo. Šiomis aplinkybėmis abejoju, kad tai galėtų reikšti galutinį teismo sprendimą, kuriuo patvirtinama, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nėra nepriklausomas teismas, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, atsižvelgiant į Sprendimą *Getin Noble Bank* [52]. Mano manymu, tas sprendimas susijęs veikiau su teisės į veiksmingą teisminę gynybą paisymu, kuris patenka į EŽTK 6 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, taigi kuris galėtų turėti reikšmės taikant Chartijos 47 straipsnį, bet nebūtinai jos galėtų turėti taikant SESV 267 straipsnį [53].

36. Taigi manau, kad, remiantis bylos medžiagoje esančia informacija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą galima laikyti „teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, nes, neatsižvelgiant į ginčus, susijusius su jo narių skyrimu, jis iš esmės turi priimti sprendimą pagrindinėje byloje visiškai nepriklausomai nuo vykdomosios valdžios, kuri (netiesiogiai) dalyvauja juos skiriant [54], ir visiškai nešališkai, kiek tai susiję su šalių interesais.

37. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad šioje byloje iš trijų teisėjų sudaryta *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) Išimtinės kontrolės kolegija gali būti laikoma „teismu“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, todėl Teisingumo Teismas turi jurisdikciją atsakyti į šio teismo pateiktus prejudicinius klausimus.

47 Žr. šios išvados 29 punktą.

48 Žr. šios išvados 18 punktą.

49 Žr. šios išvados 40 išnašą.

50 CE:ECHR:2021:1108JUD004986819.

51 Per teismo posėdį KRS nurodė, kad vienas iš trijų teisėjų, sudarančių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusį teismą, įėjo į kolegijos, kuri buvo šio sprendimo dalykas, sudėtį.

52 Žr. šio sprendimo 72 punktą.

53 Žr. šios išvados 19–23 punktus.

54 Šiuo klausimu žr. 2020 m. sausio 21 d. Sprendimą *Banco de Santander* (C-274/14, EU:C:2020:17, 66–69 punktai). Pagrindinėje byloje vykdomosios valdžios dalyvavimą patvirtina tai, kad po naujausių Lenkijos teismų sistemos reformų dauguma KRS narių, priėmusių Nutarimą Nr. 331/2018, yra artimi Lenkijos vykdomajai ir įstatymų leidžiamajai valdžioms.

B. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

38. Pirmuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiama nacionalinės teisės nuostata, kaip antai Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnis, pagal kurią teisėjo galimybė toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus priklauso nuo kitos institucijos, nagrinėjamu atveju – KRS, sutikimo.

39. Pirmiausia primintina, kad Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs dėl galimybės taikyti ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir jos taikymo srities atsižvelgiant į nacionalinės teisės (be kita ko, Lenkijos teisės) aktus, reglamentuojančius teismų sistemą, įskaitant taisykles, susijusias su teisėjų galimybe toliau eiti pareigas sulaukus pensinio amžiaus [55].

40. Toliau, kiek tai svarbu nagrinėjamu atveju, išnagrinėsiu ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos taikymo sritį (1 skirsnis) ir jurisprudenciją, susijusią su teisėjų galimybe toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus (2 skirsnis), o paskui pasiūlysiu atsakymą į pirmąjį prejudicinį klausimą (3 skirsnis).

1. Dėl ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos taikymo srities

a) Dėl „veiksmingos teisminės gynybos“ Sąjungos teisei priklausančiose srityse principo

41. ESS 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje nustatyta, kad valstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę gynybą Sąjungos teisei priklausančiose srityse, todėl valstybės narės turi nustatyti teisių gynimo priemonių ir procedūrų sistemą, pagal kurią šiose srityse būtų užtikrinta veiksminga teisminė kontrolė [56]. Be to, kadangi šioje nuostatoje daroma nuoroda į reikalavimą užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą, ji turi būti aiškinama atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį, nepaisant to, ar pastaroji nuostata pati taikytina nagrinėjamu atveju [57].

[55] Pirmiausia žr. Sprendimą *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, susijusį su *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjų galimybe toliau eiti savo pareigas, ir Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, susijusį su bendrosios kompetencijos teismų teisėjų galimybe toliau eiti savo pareigas.

[56] Šiuo klausimu žr., be kita ko, 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 34 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Teisingumo Teismas iš esmės remiasi prielaida, pagal kurią siekiant užtikrinti nuoseklų ir vienodą Sąjungos teisės aiškinimą, įskaitant pagrindinę prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūrą, numatytą SESV 267 straipsnyje, ir atsižvelgiant į teisės subjektų teisę ginčyti bet kurį nacionalinės teisės aktą, susijusį su Sąjungos teisės akto taikymu jų atžvilgiu, pagal ESS 19 straipsnį, kuriame sukonkretinta teisinės valstybės vertybė, įtvirtinta ESS 2 straipsnyje, nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui tenka pareiga užtikrinti visapusišką Sąjungos teisės taikymą visose valstybėse narėse, taip pat teisės subjektams pagal šią teisę suteikiamą teisminę gynybą (šiuo klausimu žr., be kita ko, Sprendimą *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, 42–47 punktai).

[57] Šiuo klausimu žr. 2022 m. vasario 22 d. Sprendimą *RS (Konstitucinio Teismo sprendimų padariniai)* (C-430/21, EU:C:2022:99, 34–37 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

42. Kadangi pagal šią nuostatą nacionaliniams teismams ir Teisingumo Teismui tenka pareiga užtikrinti visapusišką Sąjungos teisės taikymą visose valstybėse narėse, taip pat teisės subjektams pagal šią teisę suteikiamą teisminę gynybą [58], tai reiškia, kad ji susijusi su „Sąjungos teisei priklausančiomis sritimis“, neatsižvelgiant į situaciją, kuriai esant valstybės narės įgyvendina šią teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį [59].

43. Nagrinėjamu atveju neginčijama, kad Lenkijos teismams gali tekti priimti sprendimus dėl klausimų, susijusių su Sąjungos teisės taikymu ar aiškinimu, taigi jie priskiriami prie Lenkijos teisių gynimo priemonių „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“ sistemos, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, todėl šie teismai turi atitikti veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus [60].

b) Dėl nacionalinių teismų nepriklausomumo principo, kylančio iš veiksmingos teisminės gynybos principo

44. Pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą remiantis ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, labai svarbu, kad institucija išliktų nepriklausoma, kaip nurodyta Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje, kurioje, be kitų su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą susijusių reikalavimų, nustatytas reikalavimas užtikrinti teisę į tai, kad bylą išnagrinėtų „nepriklausomas“ teismas [61].

45. Kaip priminta šios išvados 17 ir 18 punktuose, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad nacionalinių teismų nepriklausomumo reikalavimas apima du aspektus, iš kurių pirmasis, išorinio pobūdžio, yra susijęs su institucijos autonomija, o antrasis, vidinio pobūdžio, – su jos nešališkumu, ir kad tokios autonomijos ir nešališkumo garantijos susijusios su reikalavimu, kad būtų taisyklės dėl teismo sudėties, jo narių skyrimo, įgaliojimų trukmės bei nusišalinimo, nušalinimo ir atšaukimo priežasčių tam, kad teisės subjektams nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl to, ar teismui neturi įtakos išorės veiksniai, ir dėl jo neutralumo [62].

[58] Žr. 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Iš tikrųjų pagal aptariamą nuostatą kiekviena valstybė narė turi, be kita ko, užtikrinti, kad institucijos, priskirtos prie jos teisių gynimo priemonių Sąjungos teisei priklausančiose srityse sistemos kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, ir dėl to galinčios priimti sprendimus dėl Sąjungos teisės taikymo ar aiškinimo, atitiktų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus (žr. Sprendimą *W. Ż.*, 104 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[59] Žr., be kita ko, Sprendimą *W. Ż.* (103 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Todėl, nors, kaip savo rašytinėse pastabose teigia Lenkijos vyriausybė, valstybių narių teisingumo sistemos organizavimas priklauso šių valstybių narių kompetencijai, vis dėlto įgyvendindamos šią kompetenciją valstybės narės turi laikytis iš Sąjungos teisės joms kylančių įpareigojimų (žr., be kita ko, Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, 102 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Tai pasakytina, be kita ko, apie nacionalinės teisės nuostatas, susijusias su sprendimų dėl teisėjų skyrimo priėmimu (žr. Sprendimą *W. Ż.*, 75 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[60] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (104 punktas) ir Sprendimą *W. Ż.* (106 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[61] Žr. 2018 m. vasario 27 d. Sprendimą *Associação Sindical dos Juízes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, 41 punktas) ir Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (105 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Apibendrinant galima daryti išvadą, kad nacionalinių teismų nepriklausomumo reikalavimas, kuris neatsiejamas nuo teismo paskirties, yra teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą esmė, o šios teisės ypač svarbios, nes jos yra visų teisių, kurias teisės subjektai turi pagal Sąjungos teisę, apsaugos ir valstybių narių bendrų vertybių, nurodytų ESS 2 straipsnyje, tarp jų teisinės valstybės vertybės, išsaugojimo garantai (šiuo klausimu žr. Sprendimą *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija, ir Sprendimą *W. Ż.*, 108 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[62] Pagal vadinamąją nepriklausomumo įspūdžio teoriją (žr. šios išvados 17 punktą).

c) Dėl teisėjų nepašalinamumo reikalavimo, neatsiejamo nuo teismų nepriklausomumo principo

46. Konkrečiai dėl teismų „išorinio“ nepriklausomumo (autonomijos) Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad teisėjų laisvė nuo bet kokio išorinio poveikio ar spaudimo reikalauja tam tikrų garantijų (kaip antai nepašalinamumo garantijos), padedančių apsaugoti asmenis, kuriems pavesta užduotis priimti teismo sprendimus [63].

47. Pagal nepašalinamumo principą reikalaujama, kad teisėjai galėtų eiti savo pareigas, kol sulauks privalomo pensinio amžiaus arba kol baigsis jų įgaliojimai, jeigu nustatyta šių įgaliojimų trukmė. Nors šis principas nėra absoliutus, jo išimtys gali būti taikomos tik kai tai pateisinama teisėtais ir privalomaisiais pagrindais, laikantis proporcingumo principo. Visuotinai pripažįstama, kad teisėjai gali būti atšaukti iš pareigų laikantis atitinkamos tvarkos, jeigu jie nebetinkami pareigoms dėl nedarbingumo arba šiurkštaus pažeidimo [64].

48. Mano nuomone, tas pats pasakytina ir apie taisykles, susijusias su galimybe toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus, taigi joms taikomi iš teisėjų nepašalinamumo principo kylantys reikalavimai.

2. Dėl jurisprudencijos, susijusios su galimybe toliau eiti teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus

49. Pirmiausia primintina, kad Lenkijos teisės aktų nuostatos dėl teisėjų galimybės toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus buvo neseniai priimtų dviejų Teisingumo Teismo sprendimų dalykas:

– Sprendimo *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, susijusio su nuostata [65], pagal kurią Respublikos Prezidentas turi teisę leisti toliau eiti *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjo pareigas sulaukus pensinio amžiaus [66];

– Sprendimo *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, susijusio su ankstesne Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnio 1 dalies redakcija [67]; ši nuostata, kurioje buvo nurodyta, kad teisingumo ministras gali nuspręsti leisti bendrosios kompetencijos teismų teisėjams toliau eiti pareigas sulaukus pensinio amžiaus [68], nagrinėjamu atveju yra ypač svarbi.

50. Šiuose sprendimuose Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tik valstybės narės turi nuspręsti, ar leisti pratęsti teisminių įgaliojimų vykdymo sulaukus įprasto pensinio amžiaus terminą, ir kad vien aplinkybės, jog tokioms institucijoms, kaip antai Respublikos Prezidentas (*Sąd Najwyższy*

[63] Žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (112 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[64] Žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (113 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[65] Tai buvo 2017 m. gruodžio 8 d. *Ustawa o Sądzie Najwyższym* (Aukščiausiojo Teismo įstatymas) (*Dz. U.*, 2018, 5 pozicija) 37 straipsnis.

[66] T. y. trejų metų laikotarpiui, kuris gali būti pratęstas vieną kartą, nuo 65 metų amžiaus. Nacionalinės teisės aktuose, kurie buvo tos bylos dalykas, buvo ir nuostata dėl pensinio amžiaus sutrumpinimo (nuo 70 iki 65 metų), dėl kurios Komisija pateikė atskirą prieštaravimą, o Teisingumo Teismas pripažino, kad ja pažeidžiamas teisėjų nepašalinamumo principas (žr. Sprendimą *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, 96 punktas).

[67] Kaip nurodyta šiame sprendime, tai buvo šios nuostatos redakcija, galiojusi po dalinių pakeitimų, padarytų 2017 m. liepos 12 d. *Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw* (Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymas ir kai kurie kiti įstatymai) (*Dz. U.*, 2017, 1452 pozicija).

[68] T. y. moterims nuo 60 iki 70 metų, o vyrams – nuo 65 iki 70 metų. Nacionalinės teisės aktuose, kurie buvo tos bylos dalykas, taip pat buvo numatyta sutrumpinti pensinį amžių (nuo 67 iki 60 metų moterims ir iki 65 metų vyrams), tačiau dėl to Komisija atskiro prieštaravimo nepateikė.

(Aukščiausiasis Teismas) teisėjų įgaliojimų pratęsimo atveju) ir teisingumo ministras (bendrosios kompetencijos teismų teisėjų įgaliojimų pratęsimo atveju), suteikiami įgaliojimai nuspręsti dėl tokio galimo pratęsimo, nepakanka, kad būtų galima konstatuoti, jog pažeistas teisėjų nepriklausomumo principas [69]. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, jog pasirinkdamos tokias sistemas valstybės narės privalo užtikrinti, kad tokio pratęsimo materialinės sąlygos ir procedūrinės taisyklės nepažeistų teisėjų nepriklausomumo principo [70].

51. Konkrečiai dėl šių materialinių sąlygų ir procedūrinių taisyklių Teisingumo Teismas nusprendė, kad atitinkamai Respublikos Prezidentui ir teisingumo ministrui suteikta diskrecija duoti sutikimą toliau eiti teisėjo pareigas gali sukelti pagrįstų abejonių, be kita ko, teisės subjektams dėl to, ar atitinkamiems teisėjams nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl šių teisėjų neutralumo, kai jų nagrinėjamoje byloje susikerta interesai [71].

52. Darydamas šią išvadą Teisingumo Teismas iš esmės rėmėsi aplinkybe, kad sprendimai leisti toliau eiti teisėjo pareigas arba to neleisti grindžiami pernelyg neaiškiais kriterijais, kurių neįmanoma patikrinti, be to, šie sprendimai nėra motyvuoti ir negali būti skundžiami teismine tvarka [72], o kiek tai susiję su teisingumo ministro sprendimų priėmimo įgaliojimais, – aplinkybe, kad jam nenustatytas joks terminas, per kurį jis turi priimti sprendimą dėl pareiškimo dėl pratęsimo [73]. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad teisingumo ministro įgaliojimais leisti bendrosios kompetencijos teismo teisėjui toliau eiti pareigas arba to neleisti pažeidžiamas pirmiausia nepašalinamumo principas, nes šie įgaliojimai buvo suteikti įgyvendinant platesnio masto reformą, dėl kurios buvo sumažintas įprastas atitinkamų teisėjų pensinis amžius [74].

53. Nagrinėjamu atveju vertinimas turi būti beveik identiškas tam, kuris pateiktas Sprendime *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, kartu atsižvelgiant į tai, kad priėmus šį sprendimą Lenkijos Respublika pakeitė savo teisės aktus, susijusius su bendrosios kompetencijos teismų teisėjų galimybe toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus, pirmiausia vėl nustatydama anksčiau galiojusį teisėjų amžių ir ne teisingumo ministrui, o KRS suteikdama įgaliojimus tam tikromis sąlygomis leisti teisėjui toliau eiti savo pareigas sulaukus šio amžiaus.

[69] Šiuo klausimu žr. sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* (111 punktas) ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (119 punktas).

[70] Šiuo klausimu žr. sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* (110 ir 111 punktai) ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (118 ir 119 punktai).

[71] Šiuo klausimu žr. sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* (118 punktas) ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (124 punktas).

[72] Šiuo klausimu žr. sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* (114 punktas) ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (122 punktas). Be to, pirmojoje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, kad nors dėl KRS dalyvavimo procedūroje ši iš esmės gali būti objektyvesnė, nes KRS turi pateikti išvadą Respublikos Prezidentui, kol jis nėra priėmęs savo sprendimo, tos bylos aplinkybėmis taip nebuvo dėl to, kad KRS paprastai tik pateikdavo visiškai nemotyvuotas arba vien formaliai motyvuotas išvadas (žr. Sprendimą *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, 115–117 punktai).

[73] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (123 punktas). Konkrečiai dėl to, kad nenustatytas terminas, per kurį teisingumo ministras turi priimti sprendimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad aptariama nuostata, nagrinėjama kartu su nuostata, pagal kurią tuo atveju, kai teisėjas įprasto pensinio amžiaus sulaukia dar nepasibaigus procedūrai dėl jo įgaliojimų vykdymo termino pratęsimo, jis lieka eiti savo pareigas iki procedūros pabaigos, gali lemti tai, kad suinteresuotojo teisėjo netikrumo būsena užsitęs, ir padarė išvadą, kad laikotarpis, kurį teisėjams gali tekti laukti teisingumo ministro sprendimo dėl pareiškimo pratęsti jų įgaliojimų vykdymo terminą, trukmė taip pat priklauso nuo ministro nuožiūros.

[74] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (125–130 punktai). Byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, būtent įprasto pensinio amžiaus sumažinimo priemonės ir teisingumo ministrui nagrinėjamu atveju suteiktos diskrecijos leisti bendrosios kompetencijos teismų teisėjams toliau eiti pareigas arba to neleisti deriniu, Teisingumo Teismo nuomone, buvo pažeistas nepašalinamumo principas.

3. Dėl šioje byloje susiklosčiusių aplinkybių vertinimo

54. Nagrinėjamu atveju primintina, kad Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnio 1b dalyje, kiek tai reikšminga šioje byloje, nurodyta, jog KRS gali sutikti, kad teisėjas, pageidaujantis toliau eiti savo pareigas sulaukęs pensinio amžiaus, galėtų jas eiti, jei tokia galimybė atitinka teisėtą teisingumo vykdymo interesą arba svarbų visuomenės interesą, atsižvelgdama į racionalų bendrosios kompetencijos teismų darbuotojų naudojimą ir poreikius, kylančius dėl atskirų teismų darbo krūvio [75].

55. Tolesniuose punktuose, remdamasis šios išvados 50 punkte nurodyta jurisprudencija, pateiksiu ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos aiškinimo gaires šios bylos aplinkybėmis, atsižvelgdamas, viena vertus, į KRS pobūdį (a) ir, kita vertus, į jo sprendimų dėl teisėjų galimybės toliau eiti pareigas priėmimo materialines sąlygas ir procedūrines taisykles (b).

a) Dėl KRS pobūdžio

56. Dėl KRS pobūdžio pirmiausia primintina, jog Teisingumo Teismo neseniai suformuotoje jurisprudencijoje ne kartą nustatyta, kad įvykus naujausioms Lenkijos teismų reformoms ši institucija nėra nepriklausoma nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių [76].

57. Ši išvada patvirtinta ir EŽTT jurisprudencijoje, susijusioje su EŽTK 6 straipsnio 1 dalimi. Iš tikrųjų 2021 m. lapkričio 8 d. Sprendime *Dolińska-Ficek ir Ozimek prieš Lenkiją* [77] EŽTT pripažino, kad Išimtinės kontrolės kolegija nėra „pagal įstatymą įsteigtas teismas“, taigi Lenkijos Respublika veikė pažeisdama EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, nes šios kolegijos nariai buvo paskirti KRS siūlymu, o ši institucija nėra nepriklausoma nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių [78].

58. Be to, minėtą išvadą ne kartą patvirtino Lenkijos aukščiausieji teismai. Iš tikrųjų, viena vertus, *Naczelny Sąd Administracyjny* (Vyriausiasis administracinis teismas) 2021 m. gegužės 6 ir 13 d. sprendimuose konstatavo, kad KRS nesuteikia pakankamų nepriklausomumo garantijų ir kad jos priklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių yra toks didelis, kad tai negali neturėti reikšmės sprendžiant klausimą, ar jos atrenkami teisėjai atitinka objektyvius

[75] Pagal šio įstatymo 69 straipsnio 1 dalį teisėjas, pageidaujantis toliau eiti savo pareigas, turi pateikti pagal kandidatams į teisėjo pareigas taikomas taisykles išduotą pažymą, patvirtinančią, kad sveikatos būklė leidžia toliau dirbti teisėjo darbą; ši sąlyga iš esmės neprieštarauja ESS 19 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai, nes pagal minėtą sąlygą tik siekiama, kad teisėjo fizinė ir psichologinė būklė leistų jam toliau eiti savo pareigas.

[76] Žr. sprendimus *A. K.* (141–152 punktai), *A. B.* (130–135 punktai), *Teisėjams taikoma drausminė tvarka* (104–110 punktai) ir *W. Ż.* (149–150 punktai). Teisingumo Teismas pažymėjo, be kita ko, kad beveik visi naujos sudėties KRS nariai buvo paskirti vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžių arba priklauso kuriai nors iš šių valdžių, o tai kelia pavojų, kad įstatymų leidžiamoji ir vykdomoji valdžios labiau kontroliuos KRS ir bus pakenkta šios institucijos nepriklausomumui (žr. Sprendimą *Teisėjams taikoma drausminė tvarka*, 104 punktas).

[77] CE:ECHR:2021:1108JUD004986819 (290, 320 ir 353–355 punktai). Šiuo klausimu taip pat žr. 2021 m. liepos 22 d. EŽTT sprendimą *Reczkowicz prieš Lenkiją* (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719, 274 ir 276 punktai).

[78] Be to, 2022 m. kovo 15 d. Sprendime *Grzęda prieš Lenkiją* (CE:ECHR:2022:0315JUD004357218, 348 punktas) EŽTT konstatavo, kad Lenkijos Respublika taip pat pažeidė EŽTK 6 straipsnio 1 dalį, anksčiau laiko nutraukdama teisėjo, KRS nario, įgaliojimus, jam neturint galimybės pasinaudoti šios priemonės teismine kontrole. Šiomis aplinkybėmis EŽTT nustatė, kad Lenkijos teismų sistemos reformomis, pirmiausia KRS reorganizavimu, buvo siekiama susilpninti teisminės valdžios nepriklausomumą, taigi ši valdžia patyrė vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžių poveikį, todėl labai susilpnėjo.

nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimus, nustatytus Chartijos 47 straipsnyje. Kita vertus, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) 2020 m. sausio 23 d. nutarime taip pat nurodė, kad KRS nėra nepriklausoma institucija, nes ji tiesiogiai pavaldi politinėms institucijoms [79].

59. Tai patikslinus pažymėtina, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją, kad ir kaip būtų gaila, vien aplinkybės, kad institucija, kaip antai KRS, yra įgaliota nuspręsti, ar leisti pratęsti teisminių įgaliojimų vykdymą sulaukus įprasto pensinio amžiaus, nepakanka tam, kad būtų galima daryti išvadą, jog yra pažeistas teisėjų nepriklausomumo principas [80]. Iš tikrųjų Teisingumo Teismas, pripažindamas valstybių narių principinę kompetenciją organizuoti teisingumo vykdymą, neprieštarauja, kad jos, įgyvendindamos šią kompetenciją, leistų teisminei valdžiai nepriklausančiai įstaigai (tiek nuo įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžios nepriklausomai, tiek nuo jos priklausomai) dalyvauti priimant sprendimus, susijusius, be kita ko, su teisėjų skyrimu arba jų galimybe toliau eiti pareigas [81].

60. Vis dėlto pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją reikia užtikrinti, kad tokių sprendimų priėmimo materialinės sąlygos ir procedūrinės taisyklės būtų tokios, kad teisės subjektams negalėtų kilti pagrįstų abejonių dėl to, ar atitinkamiems teisėjams neturi įtakos išorės veiksniai, ir dėl jų neutralumo, kai susikerta interesai [82]; šį klausimą išnagrinėsiu toliau.

b) Dėl sprendimų dėl teisėjų galimybės toliau eiti pareigas priėmimo materialinių sąlygų ir procedūrinių taisyklių

61. Dėl sprendimų dėl teisėjų galimybės sulaukus pensinio amžiaus toliau eiti pareigas priėmimo materialinių sąlygų ir procedūrinių taisyklių primintina, kad pagal Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnio 1b dalį, kuri buvo Sprendimo *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* dalykas [83], teisingumo ministras galėjo nuspręsti leisti teisėjui toliau eiti pareigas, „atsižvelgdamas į racionalų bendrosios kompetencijos teismų darbuotojų naudojimą ir poreikius, kylančius dėl atskirų teismų darbo krūvio“. Teisingumo Teismas, viena vertus, nusprendė, kad šie kriterijai yra pernelyg neaiškūs ir jų neįmanoma patikrinti, kartu priekaištaudamas dėl to, kad nenustatyta pareiga motyvuoti tokį sprendimą ir jis negali būti skundžiamas teismine tvarka, ir, kita vertus, kritikavo tai, kad nenustatytas terminas, per kurį teisingumo ministras turi priimti savo sprendimą [84].

[79] Byla BSA I-4110-1/20. Šiame nutarime, priimtame *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) pirmojo pirmininko iniciatyva po to, kai buvo priimtas Sprendimas *A. K.*, *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) jungtinė kolegija nusprendė, kad po 2017 m. įvykdytos reformos KRS nebebuvo nepriklausoma ir kad teismo sudėtis, į kurią įėjo pagal jos rekomendaciją teisėju paskirtas asmuo, prieštaravo įstatymui. Į minėtą nutarimą buvo visapusiškai atsižvelgta 2021 m. liepos 22 d. EŽTT sprendime *Reczkowicz prieš Lenkiją* (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719, 89–106 punktai).

[80] Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog vien aplinkybės, kad dauguma institucijos, kaip antai Nacionalinės teismų tarybos, dalyvaujančios teisėjų skyrimo procedūroje, narių yra paskirti įstatymų leidžiamosios valdžios, negali sukelti abejonių teisėjų, paskirtų pasibaigus šiai procedūrai, nepriklausomumu (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Land Hessen*, C-272/19, EU:C:2020:535, 55 ir 56 punktai). Beje, šią išvadą patvirtina Teisingumo Teismo jurisprudencija, kurioje nustatyta, kad net, viena vertus, Respublikos Prezidento įgaliojimų nuspręsti dėl *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjų įgaliojimų pratęsimo ir, kita vertus, teisingumo ministro įgaliojimų nuspręsti dėl bendrosios kompetencijos teismų teisėjų įgaliojimų pratęsimo (pagal anksčiau galiojusius teisės aktus) savaime nepakanka tam, kad būtų galima padaryti išvadą, jog yra pažeistas teisėjų nepriklausomumo principas (žr. sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas*, 108 ir 110 punktai, ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas*, 119 punktas).

[81] Šiuo klausimu Teisingumo Teismo jurisprudencija atitinka EŽTT jurisprudenciją, pagal kurią iš esmės tai, kad teisėjus skiria su vykdomąja valdžia susijusios institucijos, nekelia pagrįstų abejonių dėl teisėjų nepriklausomumo, jeigu paskirti teisėjai nepatiria poveikio arba spaudimo priimdami sprendimus (žr., be kita ko, 2010 m. lapkričio 30 d. EŽTT sprendimą *Henryk Urban ir Ryszard Urban prieš Lenkiją*, CE:ECHR:2010:1130JUD002361408, 49 punktas).

[82] Pagal analogiją žr. sprendimus *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* (108 ir 110 punktai) ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (119 punktas).

[83] Taip pat žr. šios išvados 66 išnašą.

[84] Žr. Sprendimą *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* (122 ir 123 punktai).

62. Pirma, dėl materialinių sąlygų pažymėtina, kad pagrindinėje byloje taikytinos Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo redakcijos 69 straipsnio 1b dalyje nurodyta, kad KRS gali duoti sutikimą teisėjui toliau eiti savo pareigas, „jei galimybė toliau eiti šias pareigas atitinka teisėtą teisingumo vykdymo interesą arba svarbų visuomenės interesą, atsižvelgdama į racionalų bendrosios kompetencijos teismų darbuotojų naudojimą ir poreikius, kylančius dėl atskirų teismų darbo krūvio“. Taigi, palyginti su ankstesne redakcija, aptariama nuostata yra papildyta sąlyga, kad teisėjo galimybė toliau eiti savo pareigas turi „atiti[kti] teisėtą teisingumo vykdymo interesą arba svarbų visuomenės interesą“.

63. Vis dėlto abejoju, ar dėl šio naujo patikslinimo kriterijai, kuriais grindžiamas KRS nutarimas, tapo aiškesni ir leidžia apriboti diskreciją, kurią kritikavo Teisingumo Teismas [85].

64. Antra, dėl procedūrinių taisyklių pirmiausia manau, kad, kaip ir ankstesniuose teisės aktuose, kuriuos kritikavo Teisingumo Teismas, naujuosiuose nenumatytas terminas, per kurį KRS turi priimti nutarimą, o Lenkijos vyriausybė savo rašytinėse pastabose ir per teismo posėdį tik patikslino, kad, kaip nurodyta Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnio 1b dalies paskutiniame sakinyje, tuo atveju, jei procedūra dėl pareigas toliau einančio teisėjo dar nėra baigta, jis lieka eiti savo pareigas iki šios procedūros pabaigos.

65. Be to, mano nuomone, kadangi KRS įstatymo 42 straipsnio 1 ir 2 dalys taikomos tokiems nutarimams (prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi tai patikrinti), jie motyvuojami per vieną mėnesį nuo jų priėmimo, o tai iš esmės turi leisti atsakyti į kritiką, šiuo klausimu Teisingumo Teismo išsakytą galiojant ankstesniems teisės aktams.

66. Galiausiai, kaip matyti iš pagrindinės bylos, KRS nutarimas, kitaip nei pagal ankstesnius teisės aktus, gali būti apskųstas Išimtinės kontrolės kolegijai [86], tačiau dėl jos nepriklausomumo labai abejojama [87].

67. Taigi, neatsižvelgiant į patikrinimus, kuriuos, remdamasis pirma pateiktomis gairėmis, turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, abejoju, ar KRS sutikimo davimo teisėjams toliau eiti pareigas sulaukus pensinio amžiaus sistema garantuoja pakankamą nepriklausomumą nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių, atsižvelgiant į visas svarbias faktines ir teisines aplinkybes, susijusias tiek su sąlygomis, kuriomis buvo paskirti šios institucijos nariai, tiek su tuo, kaip ši institucija konkrečiai atlieka savo vaidmenį.

[85] Žinoma, nacionalinių įstatymų ir kitų teisės aktų taikymo sritį reikia vertinti atsižvelgiant į nacionalinių teismų aiškinimą (šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Komisija / Vokietija*, C-490/04, EU:C:2007:430, 49 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), o tokį vertinimą turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į galimą Išimtinės kontrolės kolegijos jurisprudencijos krypties, apie kurią užsiminė Lenkijos vyriausybė, buvimą, nes tai leistų paaiškinti minėtų kriterijų taikymą.

[86] Kaip per teismo posėdį patikslino Lenkijos vyriausybė ir neatsižvelgiant į patikrinimus, kuriuos turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tai matyti iš KRS įstatymo 44 straipsnio 1 dalies, pagal kurią iš esmės procedūros dalyvis gali pateikti *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) skundą dėl KRS nutarimo, ir iš Aukščiausiojo Teismo įstatymo 26 straipsnio, kuriuo pripažįstama Išimtinės kontrolės kolegijos jurisdikcija nagrinėti tokius skundus. Vis dėlto reikia atsižvelgti į dalinius šios nuostatos pakeitimus, padarytus 2019 m. gruodžio 20 d. *Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw* (Įstatymas, kuriuo iš dalies keičiamas Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymas, Aukščiausiojo Teismo įstatymas ir kai kurie kiti įstatymai) (*Dz. U.*, 2020, 190 pozicija), įsigaliojusiu 2020 m. vasario 14 d. Iš dalies pakeista minėta nuostata yra šiuo metu nagrinėjamo ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo (byla C-204/01) dalykas (žr. 2021 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotojos nutartį *Komisija / Lenkija*, C-204/21 R, EU:C:2021:593, ir generalinio advokato A. M. Collins išvadą, pateiktą byloje *Komisija / Lenkija*, C-204/21, EU:C:2022:991).

[87] Primenu kritiką, susijusią su tuo, kad Išimtinės kontrolės kolegija nėra nepriklausoma, kai kurių įstojusių į bylą šalių išdėstytą diskutuojant dėl „teismo“, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį, statuso (žr., be kita ko, šios išvados 30–37 punktus), ir kartu – tai, kad teismo nepriklausomumo vertinimas atsižvelgiant į SESV 267 straipsnį reikalauja kitokio nagrinėjimo nei vertinimas, atliktinas pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir Chartijos 47 straipsnį (žr. šios išvados 19–23 punktus).

68. Taigi į pirmąjį prejudicinį klausimą siūlau atsakyti: ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią teisėjo pareiškimo dėl pageidavimo toliau eiti pareigas sulaukus pensinio amžiaus veiksmingumas priklauso nuo institucijos, kurios priklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžios yra įrodytas ir kuri priima sprendimus remdamasi neaiškiais ir sunkiai patikrinamais kriterijais, sutikimo.

C. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

69. Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą draudžiamas nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnio, aiškinimas, pagal kurį pavėluotai pateiktas teisėjo pareiškimas dėl pageidavimo toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus yra negaliojantis, neatsižvelgiant į aptariamo termino praleidimo aplinkybes ir pasekmes.

70. Primintina, kad aptariama nacionalinės teisės nuostata turi įtakos bendrosios kompetencijos teismų teisėjų įgaliojimų trukmei, todėl ji patenka į teisėjų nepašalinamumo principo, neatsiejamo nuo teismo nepriklausomumo principo, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, taikymo sritį [88].

71. Be to, nesant išsamių taisyklių Sąjungos lygiu, minėtos nuostatos suderinamumą su nepriklausomumo principu reikia nagrinėti atsižvelgiant į procesinės autonomijos ir veiksmingumo principus [89].

72. Nagrinėjamu atveju pirmiausia pažymėtina, kad nuostatos, analogiškos aptariamai nuostatai, Komisija nekritikavo bylose, kuriose buvo priimti sprendimai *Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas* [90] ir *Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas* [91].

73. Kaip savo rašytinėse pastabose pažymi Komisija, aiškūs ir numatomi terminai, per kuriuos atitinkamas teisėjas turi pareikšti pageidavimą toliau eiti savo pareigas sulaukęs pensinio amžiaus, reiškia objektyvius procedūrinius reikalavimus, galinčius prisidėti prie teisinio saugumo ir visos leidimo toliau vykdyti teisminius įgaliojimus procedūros objektyvumo. Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad aptariamas terminas, kuris pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai teisėjui sukanka 64 metai ir pasibaigia likus šešiems mėnesiams iki tos dienos, kai jam sukanka 65 metai, viena vertus, yra nustatytas atsižvelgiant į įvykį, apie kurį gerai žino atitinkamas teisėjas, t. y. savo 65 metų sukakties datą, ir, kita vertus, yra pakankamai ilgas, kad šis teisėjas galėtų priimti pagrįstą sprendimą dėl tikslingumo pareikšti pageidavimą toliau eiti savo pareigas.

74. Taigi, viena vertus, manau, kad šis naikinamasis terminas yra aiškus procedūrinis reikalavimas, galintis prisidėti prie procedūros objektyvumo ir teisinio saugumo, todėl jis naudingas tinkamam teismų sistemos organizavimui.

[88] Žr. šios išvados 44–48 punktus.

[89] Žr. 2021 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Randstad Italia* (C-497/20, EU:C:2021:1037, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tik valstybės narės gali nuspręsti, ar jos leidžia pratęsti teisminių įgaliojimų vykdymą sulaukus įprasto pensinio amžiaus, nors jos privalo užtikrinti, kad dėl tokio pratęsimo sąlygų ir procedūrų nebūtų galima pažeisti teisėjų nepriklausomumo principo (žr. šios išvados 50 punktą).

[90] Žr. šio sprendimo 15 punktą.

[91] Žr. šio sprendimo 9 punktą. Pažymėtina, kad tuo metu galiojusiuose teisės aktuose buvo nurodyta, kad teisėjo pareiškimas dėl pageidavimo toliau eiti savo pareigas turi būti pateiktas ne vėliau kaip prieš šešis mėnesius iki tos dienos, kai sukanka pensinis amžius.

75. Kita vertus, dėl to, kad šio termino, lemiančio pareiškimo, pateikto jam pasibaigus, nepriimtinumą, neįmanoma pratęsti, pažymėtina, kad iš esmės dėl jo teisėjai nepatiria jokio spaudimo ar įtakos iš išorės, be to, jis atima iš KRS galimybę naudotis diskrecija.

76. Vienintelė abejonė, kuri, mano nuomone, gali kilti dėl Bendrosios kompetencijos teismų sistemos įstatymo 69 straipsnio, yra susijusi su absoliutaus naikinamojo termino proporcingumu, kai neatsižvelgiama, be kita ko, į būtinumo ar *force majeure* principus, jei tai patvirtintų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

77. Vis dėlto manau, viena vertus, kad šios bylos aplinkybėmis ši situacija lieka hipotetinė, nes nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą neužsimenama nei apie jokį *force majeure* atvejį, nei apie kokią nors ypatingą aplinkybę, galėjusią trukdyti atitinkamam teisėjui laiku pateikti savo pareiškimą [92], ir, kita vertus, kad galimas situacijos, nepriklausančios nuo atitinkamo teisėjo valios, susiklostymas, kai jis negalėtų laikytis naikinamojo termino, bet kuriuo atveju turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į teisingumo sistemos organizavimo reikalavimus [93].

78. Taigi, atsižvelgiant į minėtus patikrinimus, kuriuos turi atlikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, mano manymu, neatrodo, kad šios bylos aplinkybėmis nagrinėjama nacionalinės teisės nuostata pažeidžia teisėjų nepriklausomumo principą.

79. Apibendrindamas siūlau į antrąjį prejudicinį klausimą atsakyti: ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją iš esmės nedraudžiamas nacionalinės teisės nuostatos aiškinimas, pagal kurį pavėluotai pateiktas teisėjo pareiškimas dėl pageidavimo toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus yra negaliojantis, neatsižvelgiant į termino praleidimo aplinkybes ir šio praleidimo reikšmę procedūrai dėl sutikimo leisti toliau eiti teisėjo pareigas, jei ši nuostata atitinka proporcingumo principą.

V. Išvada

80. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią teisėjo pareiškimo dėl pageidavimo toliau eiti pareigas sulaukus pensinio amžiaus veiksmingumas priklauso nuo institucijos, kurios priklausomumas nuo įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžių yra įrodytas ir kuri priima sprendimus remdamasi neaiškiais ir sunkiai patikrinamais kriterijais, sutikimo.

[92] Kaip minėta šios išvados 8 punkte, apeliantas teigia, kad naikinamąjį terminą praleido iš esmės susikaupus daug darbų.

[93] Primintina, be kita ko, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, viena vertus, kad nukrypti nuo Sąjungos taisyklių, susijusių su procedūrinių terminų laikymusi, taikymo galima tik visiškai išimtinėmis aplinkybėmis, nes griežtas šių taisyklių laikymasis atitinka teisinio saugumo reikalavimą ir būtinybę išvengti diskriminacijos ar savavališko elgesio vykdant teisingumą (šiuo klausimu žr. 1985 m. lapkričio 26 d. Sprendimą *Cockerill-Sambre / Komisija*, 42/85, EU:C:1985:471, 10 punktas), ir, kita vertus, kad sąvokos „*force majeure*“ ir „nenumatytos aplinkybės“ apima objektyvų elementą, susijusį su neįprastomis aplinkybėmis, nepriklausančiomis nuo ieškovo, ir subjektyvų elementą, susijusį su ieškovo pareiga apsisaugoti nuo neįprasto įvykio pasekmių, imantis tinkamų priemonių, nesukeliančių jam pernelyg didelių nuostolių. Pirmiausia ieškovas turi atidžiai stebėti pradėto proceso eigą ir, be kita ko, elgtis rūpestingai, kad laikytųsi nustatytų terminų (žr. 1994 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Bayer / Komisija*, C-195/91 P, EU:C:1994:412, 32 punktas). Pavyzdžiui, mano manymu, akivaizdu, kad nuo tam tikro momento už bendrosios kompetencijos teismų darbuotojų valdymą atsakingos institucijos nebegali veiksmingai spręsti nei teisėjo galimybės toliau eiti pareigas, nei jo pakeitimo klausimų, todėl net *force majeure* principu, su kuriuo, beje, ši byla nesusijusi, negalima pateisinti pareiškimo leisti toliau eiti pareigas pateikimo termino pratęsimo iki dienos, kuri yra pernelyg artima dienai, kai atitinkamas asmuo sulaukia pensinio amžiaus.

2. ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pagal ją iš esmės nedraudžiamas nacionalinės teisės nuostatos aiškinimas, pagal kurį pavėluotai pateiktas teisėjo pareiškimas dėl pageidavimo toliau eiti savo pareigas sulaukus pensinio amžiaus yra negaliojantis, neatsižvelgiant į termino praleidimo aplinkybes ir šio praleidimo reikšmę procedūrai dėl sutikimo leisti toliau eiti teisėjo pareigas, jei ši nuostata atitinka proporcingumo principą.